Trasek ry kiittää lakivaliokuntaa mahdollisuudesta olla kuultavana Rikkomaton -kansalaisaloitteesta (KAA 6/2023 vp). Trasek ry pitää aloitetta merkittävänä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen fyysiselle, henkiselle ja hengelliselle turvallisuudelle. Trasek ry kannattaa kansalaisaloitteen tavoitetta kieltää eheytystoiminta ts. toiminta, jonka tarkoituksena on seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ”eheyttäminen”, eli seksuaalisen suuntautumisen muuttaminen heteroksi ja/tai sukupuolen muuttaminen cissukupuoliseksi.

Trasek ry pyytää huomioimaan, että eduskunnalle on toimitettu lähivuosina kaksi kansalaisaloitetta, joiden tavoitteena on ollut saada eheytystoiminta kiellettyä Suomessa. Kansalaiset, sote-alan ammattilaiset ja ihmisoikeustoimijat ovat toistuvasti tuoneet eduskunnan tietoon, miten vahingollista ja traumatisoivaa eheytystoiminta on.

Eheyttäminen on yksilön minuuden ja psyykeen rikkovaa henkistä ja hengellistä väkivaltaa, johon joskus liittyy myös taloudellista, fyysistä ja seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa. Eheyttäminen vaikuttaa uhrin fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen kokonaisvaltaisen vaurioittavasti, ja sen seurauksilla on pitkäaikaiset yksilön psyykeeseen, toimintakykyyn ja turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat haitalliset vaikutukset. Eheyttämisessä ei tapahdu mitään ehjäksi tekevää, vaan se päinvastoin rikkoo ihmisen, ja aiheuttaa syvän, usein elinikäisen, trauman. Sateenkaari-ihmiset ovat itsenään ehjiä, eikä heitä ole tarpeen ”korjata”.

Eheyttämistä ei tapahdu vain herätysliiketyyppisissä uskonyhteisöissä vaan sitä tapahtuu kaikenlaisissa uskonyhteisöissä, esimerkiksi Suomessa laajasti myös evankelis-luterilaisissa seurakunnissa, ja sen lisäksi myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

> *Eheytystoiminnan laajuutta ja vaikutuksia ovat viime vuosina Suomessa tutkineet mm. Malkus ry:n Voimavaraksi -hanke ja diakoni, auktorisoitu seksuaalineuvoja Ani Iivanainen. Malkus ry:n Eheytysraportti osoittaa, että* ***eheytystoimintaa esiintyy useissa uskonyhteisöissä ja sen lisäksi sote-alalla****. Malkuksen kyselyyn osallistui yhteensä 64 vastaajaa. Ani Iivanaisen kyselytutkimusten vastauksista käy ilmi, että toisin kuin usein esitetään,* ***eheyttämistä tapahtuu laajasti myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piirissä****. Iivanaisen kahteen kyselyyn vastasi yhteensä 169 evankelis-luterilaisen kirkon sateenkaarevaa nykyistä tai entistä jäsentä tai työntekijää/luottamushenkilöä.*

Kansainväliset ihmisoikeustoimijat ovat selkeästi todenneet eheytystoiminnan loukkaavan useita kansainvälisten ihmisoikeussopimusten määrittämiä ihmisoikeuksia:

- kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun kieltoa
- oikeutta syrjimättömyyteen
- oikeutta terveyteen
- lapsen oikeuksia

Ihmisoikeustoimijat sekä Suomessa että laajemmin Euroopassa ovat painottaneet, että **eheytystoiminta tulee kokonaisuudessaan kieltää**. Vähintään 14 maassa rajoitetaan lakisääteisesti eheytystoimintaa. Eheytystoiminnan kieltämiseen ovat myös painokkaasti ohjanneet Euroopan ihmisoikeusvaltuutettu ja Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden

vastainen komitea (ECRI). Pohjoismaista sekä Islanti että Norja ovat hyväksyneet kattavat eheytystoiminnan kieltävät lait.

Lainsäädännön lisäksi tarvitaan aktiivisia toimia ja ohjeistuksia tietoisuuden lisäämiseksi eheytyksen haitoista, joita seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun muuttamiseen tähtäävät toimenpiteet aiheuttavat. Tietoa tulee kohdentaa erityisesti kasvatuksen, koulutuksen ja sote-alan ammattilaisille sekä uskonnollisille yhteisöille.

Trasek ry katsoo, että:

- Seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun muuttamiseen tähtäävät toimenpiteet sekä niiden mainonta ja markkinointi tulee kieltää lailla.

- Toiminnan kieltäminen ei ole riittävä keino eheyttämisen estämiseen ja siihen puuttumiseen vaan myös ennaltaehkäisemiseen ja tukeen uhreille tulee panostaa.

- On edistettävä laaja-alaisesti tiedonvälitystä ja koulutusta seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuudesta sekä hengellisestä väkivallasta ja eheyttämisestä ja niiden vaikutuksista yksilöön ja yhteiskuntaan. Tätä tietoa ja koulutusta tarvitsevat sekä uhrit että uhreja kohtaavat / kohdanneet sote-alan ja seurakuntien työntekijät. Perus- ja ammatillisten koulutusten lisäksi on tarjottava täydennyskoulutusta ko. aiheista.

- Kiellosta säädettäessä on selkeästi kirjattava, että eheyttäminen on väkivaltaa ja sen vuoksi on myös varmistettava, että yksilön suostumus ei vapauta vastuusta muutospyrkimyksiin kannustanutta ja sellaisia palveluja toteuttanutta tahoa liittyen tekoihin ja väkivallan seurauksiin. Erityisesti uskonnollisten yhteisöjen kohdalla on huomioitava, että yksilöllä ei ole tosiasiallista mahdollisuutta vapaaehtoisuuteen tilanteessa, jossa uskonyhteisö tuomitsee seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden sekä edistää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä syrjiviä uskonnollisia käytäntöjä. Hengellisillä johtajilla ja yhteisön paineella on valta-asema yksilöön nähden. Vaikka yksilö ei kuuluisi uskonnolliseen yhteisöön, on eheyttämistoimintaa harjoittava silti yksilöön nähden valta-asemassa, ja tuen piiriin hakeutuvan on siksi vaikeampi ilmaista omaa tahtoaan, jos ammattilainen ilmaisee seksuaali- ja/tai sukupuoli-identiteetin olevan väärin.

- On huolehdittava, että kielto koskee laajasti terveydenhuoltoa, sosiaalialaa, kaikenlaista terapiaa, kasvatusta, opetusalaa, koulutusta, uskonnollista toimintaa ja kaikkea julkista tai yksityistä toimintaa, jossa eheytystä voi tapahtua.

- On säädettävä riittävän selkeästi ja kattavasti, mikä toiminta on eheyttämiseksi laskettavaa.

- On huomioitava seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevan eheyttämistoiminnan määrittelyssä hengelliseen tai henkiseen väkivaltaan liittyvä hengellisesti tai muutoin väkivallan tekijän “arvomaailmasta” käsin perusteltu syrjintä, mikroaggressiot ja

väkivallan uhka, sillä ko. asiat vaikuttavat vähemmistöasemassa olevan kohdalla siihen, että he ovat alttiimpia eheyttämistoiminnalle.

- On huomioitava, että myös muut kuin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt voivat erityisesti uskonnollisissa yhteisöissä kohdata eheyttämistä: esimerkiksi cisheteronaiset ovat monessa uskonyhteisössä alisteisemmassa asemassa uskonyhteisön ja perheen tai suvun cisheteromiehiin nähden, ja mm. cisheteronaisten seksuaali-, perhe- ja taloudellisia oikeuksia rajoitetaan ohjaamalla ja “eheyttämällä” heitä uskonyhteisön traditioon sopiviksi.

- Eheyttämistä on mm. muutospyrkimyksiin ohjaaminen, kehottaminen, kannustaminen, käskeminen ja painostaminen seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun tukahduttamiseksi. Lisäksi eheyttämistä on eheyttämiseen pyrkivä uskonnonharjoitus kuten puolesta rukoilu, synniksi leimaaminen ja synnintunnustamiseen pakottaminen tarkoituksena saada yksilö ”luopumaan” tai ”muuttamaan” identiteettiään tai ilmaisuaan. Myös muutospyrkimyksiin kannustavan toiminnan mainostaminen ja tiedon välittäminen ko. toiminnasta on laskettava eheyttämistoiminnan määritelmään.

- Säädöksissä on otettava huomioon, että eheyttämistä voi suomalaisten toimijoiden järjestämänä tai tilaamana tapahtua myös Suomen rajojen ulkopuolella, joten myös matkan välittäminen, järjestäminen tai sen rahoittaminen muutospyrkimyksiin osallistumiseksi Suomen rajojen ulkopuolella on kiellettävä.

Trasek ry painottaa, että kiellosta säädettäessä on huomioitava, että **eheytystoiminnan kielto ei saa vaikeuttaa tai estää yksilön hakeutumista seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiä ja ilmaisua vahvistavien sosiaali- ja terveydenhuollon tukipalveluiden piiriin**. Kielto ei siten saa vaikeuttaa tai estää tarjoamasta tukea oman seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun selventämiseksi tai sukupuolta vahvistavia sukupuolenkorjaushoitoja.

Uhreille on taattava mahdollisuus hakea tukea ja korvausta kohtaamastaan väkivallasta ja sen aiheuttamista kärsimyksistä. Kieltoa tulee valvoa ja kieltoa rikkoville on määriteltävä soveltuvat sanktiot.

On myös tärkeää mahdollistaa turvallinen ilmiantomahdollisuus mahdollisista kiellon rikkomisista. Seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun muuttamiseen tähtäävien toimenpiteiden kohteeksi joutuneille tai toiminnasta ilmiannon tehneille **tulee tarjota vastaavaa suojelua ja tukea kuin muille väkivallan kohteeksi joutuneille**. Tällaisia keinoja ovat esim. turvakoti, lähestymiskielto, viranomaisten yhteistyö, kriisiapu, traumaterapia ja vertaistukitoiminta. On huomioitava, että myös ilmoittajalle tarjotaan tukea.

Helsingissä 22.2.2024

Trasek ry:n hallitus
yhteyshenkilö: Ani Iivanainen, ani@trasek.fi

Lähteet aakkosjärjestyksessä:

Eduskunta[1]. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätös olla käsittelemättä Ehjänä syntynyt -kansalaisaloiteta. Verkkodokumentti:
StVP 139/2022 vp

EU ihmisoikeusvaltuutetun lausunto eheytystoiminnan haitallisuudesta:
Nothing to cure: putting an end to so-called “conversion therapies” for LGBTI people - Commissioner for Human Rights (coe.int)

Euroopan parlamentti EPRS (European Parliamentary Research Service) eheytystoiminnan haitallisuudesta:
Bans on conversion therapies across the EU (europa.eu)

Iivanainen, Ani (2023). ”Syrjinnän ja hengellisen väkivallan ehkäiseminen edellyttää aktiivisia arvovalintoja” Sateenkaarevien työntekijöiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo evankelis-luterilaisissa hiippakunnissa. Humanistinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. ”Syrjinnän ja hengellisen väkivallan ehkäiseminen edellyttää aktiivisia arvovalintoja” : Sateenkaarevien työntekijöiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo evankelis-luterilaisissa hiippakunnissa (helsinki.fi)

Iivanainen, Ani (2023). Sateenkaari-ihmisten kohtaama hengellinen väkivalta ja eheytys evankelis-luterilaisessa kirkossa -kyselyn tulokset osa 1. Verkkodokumentti: Sateenkaari-ihmisten kohtaama hengellinen väkivalta ja eheytys evankelis-luterilaisessa kirkossa -kyselyn tulokset osa 1 – Portfolio Ani Iivanainen (portfolioiivanainen.com)

Iivanainen, Ani (2023). Sateenkaari-ihmisten kohtaama hengellinen väkivalta ja eheytys evankelis-luterilaisessa kirkossa -kyselyn tulokset osa 2. Verkkodokumentti:
Sateenkaari-ihmisten kohtaama hengellinen väkivalta ja eheytys evankelis-luterilaisessa kirkossa -kyselyn tulokset osa 2 – Portfolio Ani Iivanainen (portfolioiivanainen.com)

Linjakumpu, Aini (2015). Uskonnon varjot. Hengellinen väkivalta kristillisessä yhteisössä. Tampere: Vastapaino.

Malkus ry (2020). Eheytysraportti. Verkkodokumentti:
https://www.voimavaraksi.fi/wp-content/uploads/2021/02/Eheytysraportti-TaaVo.pdf

Seta. Lausunto lakivaliokunnalle Rikkomaton - kielletään eheytyshoidot kansalaisaloitteesta:
Setan lausunto lakivaliokunnalle Rikkomaton – kielletään eheytyshoidot kansalaisaloitteesta | Seta ry

Suomen psykiatriliiton kanta eheytyshoitoihin:
Suomen Psykiatriyhdistyksen kannanotto eheytyshoitoihin - Suomen Psykiatriyhdistys

Suomen psykologiliiton kanta eheytyshoitoihin:
Suomen Psykologiliiton kanta eheytyshoitoihin on ehdottoman kielteinen | Psykologiliitto (psyli.fi)